

Ауаытәыәса изинқәа ЗегъеицырзеиӀшу Адекларация

Алагалажәа

Дызустзаалак, ауаатәыәсатә таацәара иалахәу ихәтыри, иара иузиӀкәымтхо имоу изинқәеи, ахақәитреи, аиашареи, адунеижәларбжъаратәи атынчреи шьағас ишрымоу хшыӀзышьтра азуа,

иара убас ауаы изинқәа ратәамбарей хырәаа рымтарей, ламыс змоу дарбанзаалак изымычхаша агыгшәыгратә хымәӀгашәа аӀынза ауаы дышнанагахьо еилкааны, насгъы ауаы иажәеи идунеихәӀшышьеи дрықәитны, ашәарей амамзаарей дыдмыргәаӀуа – адунеи иахьабалак абри аӀыза аӀстәзаара аӀцара ауаы зегъ иреихәу игәыҟрақәа ишыруакыу хшыӀзышьтра азуа,

иара убас, ауаы аӀыамыҟеи ахәурей иаартны дырәамгылар ада царта имамкәа аӀынза инамгараз, ауаы изинқәа азакуан амчра иамыхьчар ада Ӏсыхәа шыӀам хшыӀзышьтра азуа,

иара убас ажәларқәа реиӀызара аизхазыҟара ацхыраара шаҟахыу хшыӀзышьтра азуа,

иара убас Еиду Амилатқәа РеиӀкаара иалахәу ажәларқәа ауаӀ ихадароу изинқәеи, ипатуи, ауаӀ ихәтара аҳаракырей, хәҟеи Ӏхәыси зинла реиӀкарарей – абарт зегъ рахь ирымоу агәрагара рыӀкаӀцәа аӀны ишьақәрҟәҟәаны ауаажәларратә ҟиарей ауаӀ еиха ахақәитра иманы иӀстәзаара аиҟтәрей иацхраарц шырызбаз хшыӀзышьтра азуа,

иара убас еилахәу ахәынтқаррақәеи Еиду Амилатқәа РеиӀкаарей рус еицурала, зегъ еицырзеиӀшу ахәтырейқәҟарей ауаытәыәса изинқәеи ихадароу ихәқәитрақәеи рымәӀгара иацхраарц ахьырызбаз хшыӀзышьтра азуа,

иара убас арт азинқәеи ахақәитрақәеи еицеиӀшны зегъ рзы аилкаарей, рхы иадырҟаз абри аус анагзарей аҟак ду шрымоу хшыӀзышьтра азуа

Ассамблеиа Хада

ирыланахәоит ауаытәыәса изинқәа ЗегъеицырзеиӀшу Адекларация, ажәларқәеи ахәынтқаррақәеи зегъы зынагзара реазыршәо хықәкык аҳасабала иахәӀшны, дарбанзаалак ауаӀи, аилазаара иарбан хуҟазаалакгы абри Адекларация рхы иархәаны, аҟарадырра аларҟәара амәала абарт азинқәеи ахақәитрақәеи хәтыр рықәҟара иацхраауа, еиуеиӀшым амилаттәи, жәларбжъаратәи апрогрессивтә усхкқәа рынагзарала, иахьабалк, Еиду Амилатқәа РеиӀкаара иалахәу ахәынтқаррақәа рыӀнеиӀш, урт рнапәҟака иӀкоу атәылақәа ирықәнхо ажәларқәагы еицырзеиӀшны ирыдыркыларц, иагынарыгзаларц азы.

Ахәҟаҟ 1

Дарбанзаалак ауаы дшоуп ихы дақәитны. Ауаа зегъ зинлеи патулеи еиӀкароуп. Урт ирымоуп ахшыӀи аламыси, дара дарагь аешьеи аешьеи реиӀш еизыӀказароуп.

Ахуҟаҟ 2

Дарбанзаалак ауаы абри Адекларация ирыланахәо азинқәеи ахақәитрақәеи

зегъ имазароуп, милаџлеи, хаџалеи џхъыслеи, бызшәалеи, хылџшыџтралеи, динлеи, маллеи, маџуралеи, нхарџа џыџлеи дунеихәаџшышьалеи, цәаџшшәахәылеи дызџазкуазаалак.

Иара убас дахыкәнхо атәыла аполитикатә, азинтә, ма Адунеижәларбжьаратәи астатус зеиџшразаалак, уи атәыла хыџџшымзаргъ, ма ахатә напхгара амамкуа азәыр инапаџака иказагъ, мамзаргы даакала ахақәиџра наза амамзаргы.

Ахәџаџ 3

Дарбанзаалак ауаџы аџсџазаареи, ахақәиџреи, хаџала азә диламкысуа аказаареи рзин имоуп.

Ахәџаџ 4

Дарбанзаалак ауаџы атәра дџаргыламзароуп, ма акгы дақәиџымкәа еазә инапаџака дыкамзароуп; атәреи атәџииреи зеиуахк рылазаалагы рзин ыкам.

Ахәџаџ 5

Дарбанзаалак ауаџы ирхәацәарара, иргәакра, иаҳаџыр аларкәра, иакәым иақәыршәара залшом.

Ахәџаџ 6

Дарбанзаалак ауаџы, тәылас дахыказаалакгы азин имоуп иара изинхаџара азхарџаларц.

Ахәџаџ 7

Азакәан аеаџхьа ауаа зегъ еикароуп, насгы еилых камџакәа азин рымоуп азакәан еикараны иахьчаларц. Дарбанзалак ауаџы изинқәа реилагара, ма игәы иаџахымкәа зинеилагарак иалархәра азакәан иалнамыршозароуп.

Ахәџаџ 8

Дарбанзаалак ауаџы аконституциа ма азакәан ирџаз иаҳадароу изинқәа анааилагаха азин имоуп иашьашәалоу амчхара змоу амилаттә усзбарџала изинқәа реиџашьақәыргылара.

Ахәџаџ 9

Дарбанзаалак ауаџы хақәатәыла ирбаандаџтәра, иаанкылара, мамзаргы иқәцара калом.

Ахәџаџ 10

Дарбанзаалак ауаџы, иара изинқәеи уалс идуи еилкаахарцаз, насгы иара идырџоз ашьауџатә аара џаџџбәыс иамоу ашьақәыргылараз азин имоуп зегы рзы икоу аикарара ихы иархәаны иус аартны, иашала, ихыџшым аусзбара иазбартә акаџара.

Ахәџаџ 11

Дарбанзаалак, ацәгъара кайџеит хәа ахара здырџаз ауаџы, азин имоуп аара змам хәа дыџхьазазарц, иду аара азакәанмәа инақәыршәаны, иаарту усзбарала еилырганы ишьақәыргылахаанза. Аара здырџо изаџџахароуп

закәанла ихы ихьчартә еиџш аҭагылазаашьақәа.

Дарбанзаалак ауаҕы заа икаитҭахьаз ирахәым уск ма иуалџшьа ахьынеимыгзаз азы аус даҭаны иқәзбара калом, аара зхаидырҭо аус инапы аналакыз амилатә закәан ма адунеижәларбжьаратәи азин ас еиџш икоу аус цәгьоураны иамџхьазозтгы. Насгьы еиҭа еицәоу хьырхура дузақәыршәом, ацәгьара аниуаз аамҭаз хьырхушьас иказ аамҭыдрахаз.

Ахәҭаҭ 12

Дарбанзаалак ауаҕы ихатәи иҭаацәаратә џсҭазаареи хаҳәатәыла, азакәан иатҭанамкуа аџырхагахара азәгы азин имам, иара убасгьы инхарҭа тыџи, шәкәыла-быџьшәыла имоу аимадарақәа рымазеи, ихьз-иџшеи иаҳаҭыри кьыс рықәым. Дызустзаалак абас еиџш ианиџырхагаха ма ианилакьыс аамҭаз азакәан дахьчароуп.

Ахәҭаҭ 13

Дарбанзаалак ауаҕы ҳәынҭқаррас дахьыказаалакгьы дахцо-дахьаауеи, иахьааитҭаххалак итыз-тыџ алхреи дрықәитуп.

Дарбанзаалак ауаҕы иарбан тәылазаалакгьы, иара итәылагь убрахь иналаҭан далҭны ацареи иџсадгьылахь ахынхәреи рзин имоуп.

Ахәҭаҭ 14

Дарбанзаалак ауаҕы иара итәылаҕе дыкәацалан дрымазар, азин имоуп даҕа тәым тәылак аҕы ахьҭәахырҭа аџшаара.

Ари азин хархәара амоуроуп, аполитикатә ҭакы змоу ацәгьоура акәымкәа ус даҕа цәгьоурак иуызар, мамзаргьы Еиду Амилатқәа Реиҕкара ахықәкәеи априпципкәеи иреагыло уск иадхәалазар.

Ахәҭаҭ 15

Дарбанзаалак ауаҕы азин имоуп атәылауаҕ хәа ахьз аиура.

Дарбанзаалак ауаҕы хаҳәатәыла итәылауаҕра ма итәылауаҕра аџсахразы имоу азин иалхәдаара калом.

Ахәҭаҭ 16

Зықәра назоу арџарацәеи аҳәса хәҭқәеи цәаџшшәахәыла, милаҭла ма динхатҭарала хәа џкра камҭакуа аҭаацәара алалара азин рымоуп. Урт аҭаацәара ианалало аамҭазгьы, таацәаракны ианеицынхогьы, мамзаргьы еилыҭуазар азәи азәи зинла еикароуп.

Аҭаацәара алаларазы ашәкәҭагалара калойт аҭаацәара иалало рәыцәагьы ирҭахны, еиқәшаҳаҭны еибагозар.

Аҭаацәара џсабаратәла ауажәларратә еилазаара гәцәс иамоуп, убри акынтә аилазаарагь аҳәынҭқаррагь аҭаацәара рыхьчозароуп.

Ахәҭаҭ 17

Дарбанзаалак ауаҕы азин имоуп амазара ихала ма ҕаҭыоуки дрылахәны џшәымара азиуа дыказарц.

Азэымзар азэггы хахэатэыла имазара имхра калом.

Ахэҭаҭ 18

Дарбанзаалак ауаҕы ихэыцрей, иламыси, идинхатареи дрықэйтны аказаара азин имоуп; ари азинахь иатанакуюит ауаҕы идинхатареи идунеихэаҕшышьейыҕсахра ақэйтра ахылшо, азин имоуп иара убасгы идини идунеихэаҕшышьейымаҭ иулар ихала, ма егырт ауаа дрылахэны, иартны, мамзаргы хазчыдала, еиуеиҕшым анцаахатара иацу ариуалтэ тасқэеи аусхкқэеирынагзара.

Ахэҭаҭ 19

Дарбанзаалак ауаҕы иара идунеихэаҕшышьа дақэйтуп, насгы ишитыхуу уи аарҕшра азин имоуп; ари азин иатанакуюа-досу иара идунеихэаҕшышьаҕымкрыда дықэныкэалар илшоит, иара убасгы дарбанзаалак ахэынтқарратэ хэаақэа днырымкыло, ишааитаххалак, еиуеиҕшым адыррақэеи аидеақэеирыҕшаарей, риурей, иара излаиманшэалоу амқақэа рыла ауаа рыларҭэарей илшоит хэа ауп.

Ахэҭаҭ 20

Дарбанзаалак ауаҕы атынчратэ еизарақэеи ахеидкылақэеи ахрылархэра азин имоуп.

Азэымзар азэггы мчыла цэара хеидкылак иалатара калом.

Ахэҭаҭ 21

Дарбанзаалак ауаҕы ихэынтқарра напхгара атара ихы алаирхэыр илшоит хатала, мамзаргы зхы иақэйтү алхрала иалхыу ахатарнакцаа рыла.

Дарбанзаалак ауаҕы егырт зегь рейҕш азин имоуп ихэынтқарраҕе аматураҕыҕаанкылара.

Ажелар ргэахэара акэхароуп аихабыра рымчра шыатас иаиуа4 урт ргэахэара зныҕшуа аамта-аамтала, насгы еилагарада имқаҕгоу алхрақэа роуп. Алхрақэа мқаҕысуазароуп зеггы еицырзейҕшу, еикароу алхратэ зинтэ шыата инақэыршэаны, маза бжыҕирала мамзаргы ауаҕы ихы дақэйтны ибжы атира илзыршо даҕа мқақэак азыҕшааны.

Ахэҭаҭ 22

Дарбанзаалак ауаажэлартэ еилазаара иалахэу ауаҕы ауаажэлартэманшэалара имазарц азы, иара убас иахатыр аламыркэрей, ихатара ҕиара аиуларци рзы ихы иаирхэарц илшоит аекономикеи ауаажэлартрей акультрей рганахь ала имоу азинқэа, амилатэ ҕазышэарақэеи адунеижэлартбжыаратэи аицхыраарақэеи рыбзоурала иарбан хэынтқарразаалак ашыақэгылашьей абеиарақэа иамои зейҕшроу инақэыршэаны.

Ахэҭаҭ 23

Дарбанзаалак ауаҕы имоуп аҕей иара иитыхуу аусхк алхрей рзин, насгы изаҕтазароуп иусураз иахэҭоу атагылазаашьа бзиақэа, усурада даанымхарцаз дзыхьчаша азингы имазароуп.

Дарбанзаалак ауағы, изинқәа ркны ҥкрак хәа ҕамҕакуа иҕабаа иашьашәалоу аҕааҕса аиура азин имоуп.

Дарбанзаалак аус зуа ауағы иара ихәтоу, насгы изхаша, ихи иҕаацәареи қәнагала изланыкәиғаша иҕабааҕса аиура азин имоуп, зны-зынлагь ҥсыхәа анимам аамтазы асоциалтә цхыраара иоулароуп.

Дарбанзаалак ауағы азаанаттә еидгылақәа раҕҕареи, иара интересқәа рыхьчараз азаанаттә еидгылақәа ралахәхареи азин имоуп.

Ахәтаҕ 24

Дарбанзаалк аҕсшьареи, иҕсшьара аамта иара ишиҕахыу аиекаареи рзин имоуп, иусура мшы аркьяеҕареи ауалафахәы зхыршәауа изаамтаньтәиу аҕсшьара мшқәа риуреи азин абрахь иналатҕаны.

Ахәтаҕ 25

Дарбанзаалак ауағы, ифатә-ижәтә, ишәтатәы, иҕны-игәара, амедицинатә хылаҕҕареи асоциалтә маншәалареи ухәа зда ҥсыхәа имам зегьы рганахь ала убри еиҕш аҕсҕазаара азин имазароуп иара ихгы иҕаацәарагь ргәабзиареи рыбзазареи ирыгмыжькуа инькәиғаларц азы, иара убасгы усурада данаанха, ма даньчмазҕа, ма ааха ҕәҕәа аниоу, данеибаха ма данажә аамтазы, мамзаргы иара ихарамкуа ихы изныкәымго данькала имазароуп ахныкәгараз ацхыраара азин.

Анацәеи ахәыҕқәеи иҕыдоу ахылаҕҕареи ацхыраареи рзин рымоуп. Дарбан хәыҕызаалакгы, аҕаацәараҕы диизаргы, днашҕазаргы социалла дыхьчазароуп.

Ахәтаҕ 26

Дарбанзаалак ауағы аҕара азин имоуп. Аҕара аиура, алагамтатәи абжьаратәи ирыдамхаргы, хәыда-сада иказароуп. Алагамтатә ҕара зда ҥсыхәа ыкам акакәзароуп. Атехникатә, ма апрофессионалтә ҕара изтаххалак зегьы ироуртә аҕагылазаашьа ыказароуп. Иреихау аҕарагы, досу илшара зеиҕшроу ала, иқәманшәалахо зеиҕшроу еиҕш изтаххалак зегьы аиура азин рымазароуп.

Аҕара ауағы ихатара иназаны аҕиара иацхраауазароуп, иара убасгы ауағы изинқәеи ихадароу ихакәитрақәеи рышка икоу ахатыркәҕара шьтнахуазароуп. Аҕара адунеи ажеларқәа зегь рыбжьареи, цәаҕшшәахәылеи, хылтшьҕтралеи динхатҕаралеи еихшоу ауаа ргәҕқәа рыбжьареи аилибакаареи, анеибачхареи, аиҕызареи ирыцхраауазароуп, насгы Еидтҕоу Амилаҕқәа Реиекаара атынчра арҕәҕәаразы имәаҕнаго аусура иацхраауазароуп.

Аҕаацәа рхәыҕқәа рықәра маҕнаҕ азин рымоуп рхәыҕқәа рзы еиҕьуп хәа ҕара хкыс ирыҕхьазо алхра.

Ахәтаҕ 27

Дарбанзаалак ауағы азин имоуп акультуратә ҕсҕазаара иара ишиҕахыу алахәхара, аказара гәахәара инаҕо акаҕара, аҕарадырратә прогресс аеалархәра, насгы уи уағы инаҕо абеиарақәа рхархәара.

Дарбанзаалак анаукатә, алитературатә, ма асахьаркыратә усумтақәа аҕызтаз иусумтақәа рганахь ала имоу ауағышәаратәи аматериалтәи интересқәа

рыхъчара азин имоуп .

Ахәтаҭ 28

Дарбанзаалак ауаҭы абри Адекларацияҭ зызбахә хәоу азинқәеи ахақәитрақәеи инагзаны аҭсҭазаараҭы аларҭәара алзыршаша ауаажәларратәи адунеижәларбжьаратәи еиҭкаашьақәа рзин имоуп.

Ахәтаҭ 29

Дарбанзаалак ауаҭы аилазаара аҭаҭхьа идуп еиуеиҭшым ауалқәа. Убри аилазаара аҭныҭкоуп иара ихаҭарагы инагзаны ҭымкрыда иахьҭиауа.

Абарт азинқәеи ахақәитрақәеи рынагзараан ауаҭы дҭызкуа хәа акгы ыҭамзароуп, егьырт ауаа рзинқәеи рхақәитрақәеи иахәҭоу ахәтыркәҭара роурц азы, насгы ауаҭышәара дҭак ахасабала хра зланы иқәнаргыло азҭаатәқәа рынагаразы, адемократиатә еилазаараҭ ауаажәларратә еиҭкаара ашьақәыргылареи азеиҭш мышхәабзазареи рзы азакәан ишьақәнаргыло ҭкрақәак рыда.

Абарт азинқәеи ахақәитрақәеи рынагзара Еидҭоу Амилаҭқәа Реиҭкаара ахықәкқәеи аҭринципқәеи ирҭамгылозароуп.

Ахәтаҭ 30

Абри Адекларацияҭ иану иарбан хәтаҭзаалакгы хаз игоу хәынҭқаррак, ма гәҭаҭык ауаа, мамзаргы хәтала азәы абрака зызбахә хәоу азинқәеи ахақәитрақәеи раҭыхраз аусқәа рымҭаҭгара азин инаҭоушәа аилкаара иашам.